

İSTANBUL HAVALİMANINDA TUTULAN YABANCILARIN UĞRADIĞI HAK İHLALLERİNE DAİR ÖZEL RAPOR

22.10.2021

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ İSTANBUL ŞUBESİ

Katip Mustafa Çelebi, Mah. Çukurlu Çeşme Sokak. No:2/1 Beyoğlu-Taksim/ İstanbul
E mail: İstanbul@ihd.org.tr Web : www.ihd.org.tr Tel: 0212 244 44 23

İSTANBUL HAVALİMANINDA TUTULAN YABANCILARIN UĞRADIĞI HAK İHLALLERİNE DAİR ÖZEL RAPOR-22.10.2021

İÇİNDEKİLER

1- ARKA PLAN BİLGİSİ.....	2.sf
2- RAPORUN AMACI.....	3.sf
3- İNCELEMENİN KAPSAMI.....	3.sf
4- VAKA ÖRNEKLERİ	
A- BAŞVURULAR	3.sf
B- BASINDAN DERNELEN HABERLER	8.sf
5- YAŞANAN HAK İHLALLERİ/ SORUNLAR	18. sf
6- RESMİ MAKAMLARIN SORUNLAR KARŞISINDAKİ TUTUMU.....	18.sf
7- YAPILAN HUKUKİ GİRİŞİMLER VE SONUÇLARI.....	19.sf
8- DAYANAK YASAL MEVZUAT.....	20.sf
9- SONUÇ VE ÖNERİLER.....	22.sf

1- ARKA PLAN BİLGİSİ:

Raporumuza konu olaylarda mağdurlar; turist olarak ya da sığınma amacıyla Türkiye'ye gelen ancak ülkeye kabul edilmeyen yahut Türkiye'yi transit geçerek başka bir ülkeye gitmeye çalışan ancak evraklarında sorun olduğu belirtilerek transit geçişine izin verilmeyip havalimanı tarafsız bölgede aylarca alıkonulan kişilerdir. Resmi olarak açıklanmadığından bu durumdaki kişilerin sayısı tam bilinmemekte ancak bu kişilerin uluslararası koruma başvurusu yapmalarındaki zorluklar kadar tutulma koşullarından kaynaklı sorunlar dikkat çekmekte, başvuru sonucuna kadar temel insani ihtiyaçların karşılanmadığı bu bölgede zorla tutulmaya devam edilmeleri, başlı başına ciddi insan hakları ihlallerine zemin yaratmaktadır.

Raporumuz, havalimanı transit bölgedeki hak ihlali yaratan uygulamalar yanında bu uygulamaların mültecilik hakkına getirdiği kısıtlamalara da odaklanmaktadır. Bu nedenle mültecilik hakkı bağlamında, genel hatları ile Türkiye'de mültecilerin uluslararası korumaya erişim sorunlarına kısaca değinmek yararlı olacaktır.

Yüz binlerce mültecinin Avrupa'ya doğru harekete geçmesinin Avrupa ülkelerinde yarattığı endişenin de bir sonucu olarak 2016 yılında Avrupa Birliği ve Türkiye arasında varılan siyasi bir mutabakat ile, gelecek para yardımı karşılığında mültecilerin Türkiye'de tutulması için çeşitli önlemler geliştirildi. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi çekince nedeni ile Avrupa ülkeleri dışından gelenlere mülteci statüsü tanımayan Türkiye'de bulunmak zorunda kalan mülteciler için bu durum, sorunları çözümsüz bir noktaya taşımış oldu.

Suriye'den sonra Afganistan'dan gelen mültecilerdeki artışın konuşulduğu bugün, yapılan açıklamalara göre yaklaşık 4 milyonu kayıtlı olmak üzere 5 milyon mülteci ile Türkiye dünyada en fazla mülteci barındıran ülke durumunda. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK/ UNHCR) 2020 Yıl Ortası İstatistik Raporu'na göre ise; bu toplam sayı içinde Uluslararası Koruma ihtiyacı içindeki / Geçici Koruma altındaki kişilerin sayısı 3,65 milyon, Uluslararası Koruma başvuru sahipleri: 330 bindir. 2020 yılında 15 ülkeye 6.100 kişinin 3. ülkeye yerleştirme dosyası sunulmuş, %77'si Suriyeli olmak üzere 4.050 kişi 14 ülkeye yerleştirilmek üzere ülkeden ayrılmıştır.

2016 mutabakatının yarattığı ağır sonuçlar yanında, Suriyeli olmayanların kayıt ve sığınma başvuru süreci işlemlerine ilişkin yükümlülükler, Eylül 2018 itibariyle, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden Türkiye'nin kurmuş olduğu Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne (GİGM) devredildi ve sığınma işlemleri yalnızca Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) tarafından yürütülmeye başlandı. Uluslararası koruma için başvurular İl Göç İdaresi Müdürlükleri vasıtasıyla GİGM'e yapılmakta, kişiler uluslararası koruma başvuru sahibi olarak kayıt altına alındıktan sonra, taahhüt edilen temel hizmetlerden yararlanmaları için kendilerine kimlik belgesi düzenlenmekte, belirlenen sonraki bir tarihte ise Ankara'daki GİGM tarafından yapılan mülakat ile uluslararası koruma başvuruları değerlendirilip karara bağlanmaktadır.

Ancak bu süreç sağlıklı işlemediği için başvuruların alınması ve değerlendirilmesi sırasında ortaya çıkan ciddi sorunlar, mültecilerin kimliksiz ve korumasız kalmalarına, geri gönderilmelerine, uluslararası koruma hakkından yararlanamamalarına neden olmaktadır.

Bu durum Türkiye'de bulunan mülteci grupların tehlikeli yollardan Avrupa'ya geçişe yönelmelerine neden olmakta, göç yolunda yaşanan ve can kayıpları ile sonuçlanan ağır koşullar ise, mültecilerin Türkiye'ye giriş yapmadan havayolu ile başka ülkelere gidişini teşvik etmektedir.

2- RAPORUN AMACI: Ülkeye girişine izin verilmediği veya transit geçiş sırasında varış ülkesi tarafından kabul edilmediği için İstanbul Havalimanı'nda bekletilen yabancıların yaşadığı hak ihlallerinin tespiti ve görünür kılınması yoluyla, yetkililerin ve kamuoyunun dikkatini bu noktaya çekerek sorunlarının çözümüne katkı sağlamak amaçlanmıştır.

3- İNCELEMENİN KAPSAMI: Raporun hazırlanmasında derneğimize yapılan başvurular, mağdur yakınları ve bu alanda çalışan avukatların aktarımları ve basın yayın araçlarında yer alan haberlerden yararlanılmıştır.

4- ÖRNEK VAKALAR:

A- BAŞVURULAR:

1. VAKA:

30.12.2020 ve 02.01.2021 tarihlerinde derneğimize e-mail yoluyla başvuruda bulunan İ.A "Venezuela vatandaşları Isabel ve Freddy'nin ağır insan hakları ihlallerinden dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kaldıklarını, İstanbul aktarmalı Almanya yolculukları sırasında İstanbul Havalimanı'nda alıkonulduklarını ve Venezuela'ya deport edilme tehdidi altında olduklarını" ifade etmiş, yardım istemiştir. Bir süre havalimanında tutulan başvuru yapıldığı girişimler sonucunda ülkeye kabul edilmiş ve akrabalarının yurt dışından sağladıkları maddi imkanlarla bir süre Türkiye'de kaldıktan sonra Almanya'ya yolculuklarına devam edebilmişlerdir.

2. VAKA:

21.01.2021 tarihinde e-mail ile İstanbul Havalimanı'nda tutulduğunu öğrendiği kardeşi için başvuruda bulunan: F.M. (Tunus) "Ben F., Tunusluyum. Bir turistin tutuklandığında en azından ailesini arama hakkıyla ilgili olarak sizinle temasa geçiyorum. İstanbul Havalimanı'nda gözaltında olan Tunus vatandaşı kardeşim için gerçekten endişelendiriyorum... kardeşimin son aramasının üzerinden neredeyse 5 gün geçti ve nerede tutulduğu ya da neden gözaltına alındığı hakkında hiçbir fikrimiz yok.

En azından iyi olduğundan emin olmalıyız ve sonra onun için hangi prosedürlerin gerekli olduğunu görmeliyiz...” şeklinde beyanda bulunmuştur.
(Tekrar bağlantı sağlanamadığından olay takibi yapılamamıştır.)

3. VAKA:

Fas Krallığı uyruklu eşinin ülkeye girişine izin verilmeyerek, İstanbul Havalimanı’nda kötü koşullarda tutulması ve temel ihtiyaçlarının karşılanmaması şikâyeti ile 16.04.2021 tarihinde derneğimize e-mail yoluyla başvuruda bulunan İ.;

“Sayın değerli devletimin büyükleri, Fas krallığı uyruklu Z.H. ile evlilik yapmış bulunmaktayım. Eşim İstanbul Havalimanı Arındırılmış Transit Bölge’de tutulmakta. Türkiye’ye giriş yasağı var deniliyor. Kendisi için mahkeme yoluna başvuru yapmış bulunmaktayım. Eşim içeride tutulduğu yerde hiçbir hakkı verilmemektedir. Ne yazık ki kimseye orada bir değer verilmiyor. Bütün insanlar eşittir, eşim kendi yanında bagajında elbiselerini getirmiştir, elbisesi verilmiyor. Duş almak için sıcak su yoktur, battaniye yastık verilmiyor, sahurda bir elma hamburger ekmeği su verildi. Geçen gün, iftarda yine çok az küçük bir çocuğun doyabileceği miktarda yemek veriyorlar. Tam bir eziyet rezalet. Siz değerli büyüklerimden yardımınızı arz ederim, saygılarımla” şeklinde beyanda bulunmuştur.

18.04.2021 Tarihli e-mailde ise:

“Sayın kurumunuz bilindiği üzere anayasanın 10.maddesi olan eşitlik ilkesini baz alarak çalışmalarını sürdürdüğü kamuoyunca bilindiği ve takdire layık açık ve gerçektir talebimin ana sebebi de eşitlik ilkesine aykırılık içerdiğinden kurumunuzun ilgi ve alakasından dolayı size başvuruda bulunmaktayım.

Eşim Z.H. Türkiye’de geçimini meşru olmayan yoldan sağladı iddiası ile Hatay Antakya Geri Gönderme Merkezi’nde 6 ay tutulmuştur. Buradan çıktıktan sonra benimle resmi evlilik yapmıştır. (...) ve böyle kalbi kişiliği güzel hayat dolu bir insanla hayatımı birleştirdiğim için çok mutluyum. Eşim tutulduğu yerde mağdur zor durumdayken ben nasıl nefes alabilirim. Eşimin ikameti yoktur, kendisinin uluslararası koruması yoktur, geçici koruma kimliği yoktur. Eşimin annesi Covid-19 hastası olduğu için kendi ülkesine annesini son bir defa da olsa görmeye gönderdim. Kendisinin, tutulduğu yerden yanıma gelmesini istiyorum. Kendisi için giriş yasağı ile ilgili dava açtım. Pandemiden dolayı dava yavaş ilerliyor. Her geçen gün eşim için yeni psikolojik travmalara sebep oluyor. Ve bulunduğu tutulduğu ortam kabul edilemez. Yolcu salonundaki koşulların insan haysiyetiyle bağdaşmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile kötü muamele yasağı ihlal edilmiştir. Sadece eşim orada olduğu için değil tüm orada tutulan insanlar ve daha sonra orada tutulacak insanlar için de buradan insan haklarını savunan bir birey olarak yardımcı olmanızı arz ederim. Eşim adına Cimer’e başvuru yaptım, kaç gün oldu sadece sevk edilmemiştir. Gereği yapılmamak üzere insanlığı mağdurluğa yüz tutmuş şekilde yalnızlığa terk etmişlerdir. Kabul edilmeyen yolcu salonunda eşime bilgi formu imzalatmışlardır. Türkçe okuma yazması olmadığı halde tercüman eşliği ile yapılmamıştır. Bu evrak yazıyla birlikte mevcuttur. Evrak üzerinde 60 gün itiraz süresi verilmiştir yazısı mevcut olduğu halde eşime bu verilen süre bile büyük bir haksızlık ile elinden alınarak, bu forma imza attığı gün başlangıç sayılarak 32 gün sonrasına uçuş planı hazırlanıp geri göndermek üzere adına bilet düzenlenmiştir 12/05/2021 tarihine. Bu kadar uzun süre bir insanın elinden özgürlüğünün alınması, aile birleşimini bir yuvayı yıkmanın temelini atmıştır. Eşimle kalmak üzere sabit ikamet adresim ... yardımınızı talep ediyorum”

4. VAKA:

Av. Duygu İnegöllü, 3 Mayıs 2021 tarihli mailinde;

O.B.N.: O. Bey İgbo etnik kökenli, Hristiyan. Boko Haram saldırılarında birçok aile üyesi ve arkadaşını kaybetmiş. İstanbul'da Hristiyan geleneklerine uygun olarak evlendiği (resmi bir evlilik değil) bir eşi var. Eşi hakkında 2019 yılında sınır dışı kararı alınmıştı bu karar İstanbul İdare Mahkemesi tarafından Nijerya'nın güvenli olmadığından bahisle iptal edildi. Ancak eşi etnik kökenlerinin küçük şehirlerde çok büyük problem olması sebebiyle İstanbul ilinden ayrılmak istemedi. İstanbul ili de mültecilere kapatılmış durumda bu nedenle başvuru yapamadı. O. Bey de bu nedenle başvuru yapamamış ve pasaportu ile vizesi olduğu için ikamete yönlendirilmiş. Bir iş kurmayı düşündüğü için de bu ona mantıklı gelmiş ve ikamet izni ile ülkemizde yaşamaya başlamış. İkamet izni devam ederken, teyzesinin cenaze törenine katılmak için ülkesine dönüyor, ancak bu sırada 5 farklı Boko Haram saldırısı oluyor. 3'ü kiliselere yapılıyor. Teyzesinin cenaze törenini dahi gizli kapaklı yapmak zorunda kalıyorlar ve O. Bey zaten devam eden ikametine güvenerek ülkemize geliyor. Ve eskiden aldığı bir vizesinin sahte olduğu düşünüldüğünden ülkeye kabul edilmiyor. Güvenlik sorunu olan Nijerya'ya geri dönmek istemediği için bize eşi ulaştı. 07.04.2021 tarihinde, kendisiyle görüşebilmek için havalimanına gittik. Havalimanında Türkiye'nin hiçbir yerinde olmayan bir uygulama var ve avukatlar müvekkilleriyle görüşmek için izin almak zorunda kalıyor. Bu izin Mülki İdari Amirliği'nden alınıyor. Saat 14.00'da görüşme talebimizi iletsek de saatlerce bekledik ancak bu izin verilmedi. Bu sırada müvekkil için Nijerya'ya giden uçaktan bilet alındığını ve 08.04.2021'in ilk saatlerinde (01.30'da) gönderileceğini öğrendik. Kendisini telefonla yönlendirmeye çalıştık. Görüntülü arama esnasında bizim de gördüğümüz şekilde uluslararası koruma başvurusunu almayı reddettiler.

Bunun üzerine İzmir Barosu'na ulaştık. İzmir Barosu yetkilileri göç ve mülki idare yetkililerini aramaya başladı ve <https://www.izmirbarosu.org.tr/HaberDetay/2299/bu-cigli-uyun-olmek-istemiyorum> linkindeki basın açıklamasını yayınladı.

Gazeteci Burcu Karakaş'a durumu ilettilik hemen bir paylaşım yaptı. <https://twitter.com/burcuas/status/1379842696035065856?s=20>

Ve birçok gazete haber olarak çıktı konu. Son olarak meclis gündemine taşındı. <https://tbmm.gov.tr/tutanak/donem27/yil4/ham/b06901h.htm>

Ve 8 saatlik bir bekleyişin ardından gece saat 22.15'de müvekkilimizle görüşmeyi başarabildik ama başvurularının alınıp alınmadığına dair bilgi verilmedi. Ancak meclis tutanağında Samet Atay'ın başvurular alındı şeklindeki açıklamasıyla durumdan emin olmak mümkün oldu.

5. VAKA: Av. Duygu İnegöllü, 3 May 2021 tarihli mailinde;

Y. Bey ülkesinden siyasi nedenlerle kaçmış. Ülkede azınlık olan bir grubun üyesi, iç çatışmanın çok arttığını kısaca anlatabildi. Sonuç itibari ile 1 aya yakın süredir kişiler transit bölgede. Uluslararası koruma başvuruları sebep olmadan reddedildi. Avukat olarak bizi talep etmiş olmalarına rağmen mülakata davet edilmedik. Ne kadar süre burada olacaklarını (havalimanı transit bölge) sık sık soruyorlar. Işıklar 24 saat açık, sıcak yemek yok, sadece sandviç ve meyve suyu veriliyor. Temiz hava hakkı hiç yok, aynı odadan çıkamıyorlar, kısıtlı temizlik ürünü veriliyor, ziyaretçi alınmıyor, valizleri bile verilmedi kendilerine. Sindirim sorunları ve cilt sorunlarının yanı sıra gözleriyle ilgili sorunlar yaşamaya başladılar. Psikolojik olarak da çok zor bir süreçten geçiyorlar.

6. VAKA:

Av. Enes Kafadar ile 28.09.2021 tarihinde telefonla yapılan mülakatta;

Rusya Fedarasyonu Dağıstan Bölgesi'nden gelen B.A. isimli müvekkilinin 6 aya yakındır hala İstanbul Havalimanı'nda tutulduğunu ilettili.

Kişi daha önce tutulma koşullarına dayanamadığı için idari gözetimdeyken gönüllü dönüş formu imzalamak zorunda kalmış ve bu yolla Türkiye'den sınır dışı edilmiş biri. Sınır dışı kararına itiraz döneminde Av. Enes Kafadar'la çalıştığı için kendisinin numarasını bildiğinden doğrudan avukata erişmiş.

Uluslararası koruma başvurunun reddi işlemine karşı Ankara İdare Mahkemesi'nde dava açılmış olmakla birlikte idari gözetime karşı dava açılmadığı iletildi. Bunun sebebi geçmiş tecrübelere dayanıyor. Daha önce Sulh Ceza Hakimliği'ne yapılan itirazlardan havalimanı dosyaları konusunda hiç sonuç alamadığını ileten avukat bu dosyasında "kişinin ülkeye kabul edilmesi" talepli bir dilekçe ile başvuru yaptığını ve bu başvurunun reddine karşı idari dava açarak farklı bir süreç izlemeye niyetlendiğini aktardı.

Müvekkili ile her görüşme için tekrar görüşme onayı almaya zorlandıklarını, onayların çoğu zaman aynı gün verilmemesi nedeniyle birkaç kere havalimanına kadar gidip gelmek zorunda kaldıklarını aktardı.

Ayrıca, tutulma koşulları konusunda müvekkilinin aktarımları

“

- 1- Işıklar 24 sat açık
- 2- Her gün yalnızca soğuk gıda tüketiyor, sandviç vs. (seyahati sağlayan havalimanı şirketine bağlı olduğu iletildi)
- 3- İlaçlar alınmıyor
- 4- Temiz havaya sadece 3 kere çıkarılmış
- 5- Sadece sabun veriliyor
- 6- Çarşaf ve yastıklar hiç değişmiyor
- 7- Çamaşır yıkanamıyor”

şeklinde.

7. VAKA:

Av. Enes Kafadar ile 28.09.2021 tarihinde telefonla yapılan mülakatta;

2017'de gerçekleşen olayda Kazakistan uyruklu müvekkili, eşi ve 10 çocuğu ile birlikte İstanbul Atatürk Havalimanı'nda tutulduklarını açıklamıştır. Avukat, şahsın ve ailesinin uluslararası koruma başvurularını iletikten sonra müvekkillerine uzun süre ulaşamadıklarını, bir gece ansızın çalan telefonla çocuklardan birinin kendilerini aradığını ve babalarının telefonuna el koyulduğunu, bu nedenle başvurunun reddini kendilerine haber veremedikleri, o anda da zorla bindirildikleri uçakta olduklarını ve babasının kolunun bu sırada zarar gördüğünü (kırılmış olabileceğini) söylediğini aktardı.

Avukat ayrıca o anda uçağın kalkışını önleyemedikleri için müvekkilinin sınır dışı edildiği ülkede yargılandığını, hala tutuklu olduğunu öğrendiklerini ancak tutulma koşulları ve yargılama süreci hakkında artık bilgi alamadıklarını iletmiştir.

Havalimanında tutulma koşullarının ise 6 nolu vaka ile aynı olduğunu ilettili.

8. VAKA:

Av. Enes Kafadar ile 28.09.2021 tarihinde telefonla yapılan mülakatta yine İstanbul Atatürk Havalimanı'na 2018 yılında gelen Mısır uyruklu bir müvekkilinin hukuki süreçlerini takip etmiştir. Bu süreçteki deneyimlerini şu şekilde aktarmıştır: uluslararası koruma başvurusu ret işlemi dolayısıyla uzun aylar boyunca havalimanında tutulan müvekkili dava sonucunda ret işlemi iptal edilince ülkeye kabul edilerek serbest bırakılmış. Ancak 2 gün sonra kendisini imza almak için İl Göç İdaresi'ne davet edip hakkında sınır dışı kararı alarak bu kez de idari gözetim altına almışlar (ve Geri Gönderme Merkezi'ne konulmuş). Bu idari işlemleri de takip etmiş ve iptal kararıyla sonuçlandırmışlar. Ancak tüm bu süreç aylarca sürdüğü için kişi uzun süre düzensiz durumda kalmıştır (ciddi hak ihlallerine maruz kalmıştır).

9. VAKA:

Av. Burhan Teker ile 28.09.2021 tarihinde telefonla yapılan mülakatta;

Kamerun uyruklu A.M. (erkek) ve yine Kamerun uyruklu kadın kuzeninin havalimanına gelişleriyle birlikte yaşadıklarını şöyle aktarmıştır: kişiler 2020 Kasım ayında Panama'ya gitmek için İstanbul Havalimanı'ndan transit geçecekken İstanbul Havalimanı'nda (...) pasaport ve kimliklerinin de yer aldığı eşyaları çalıyor. Bu nedenle yola devam edemiyorlar. A.M. profesyonel futbolcu. Panama'da bir futbol takımından teklif aldığı için o ülkeye gitmek istiyor. Ülkesindeki Anglosakson ve Frankofon iç savaşı nedeniyle mültecilik iddiası olan biri. Ancak bu yaşanan durum nedeniyle ülkesine geri gönderilmek istenince ülkesine geri gidemeyeceğini açıklayarak uluslararası koruma başvurusunda bulunuyorlar. 2021 yılı Mart ayına kadar havalimanında çok kötü koşullarda tutuluyorlar.

Avukat bu aşamada amirliğe başvuruda bulunmuş ve kişi hakkında idari gözetim kararı alınmasını böylece ülkeye alınmasını talep etmiş. İdare tarafından bu talep kabul edilmiş ve sınır dışı kararı alınmaksızın bir idari gözetim kararı alınmış.

Bu idari gözetim kararı uyarınca 3 hafta kadar da Tuzla'da bulunan Geri Gönderme Merkezi'nde tutulan kişi, burada kalp krizi geçirmiş ve 1 gün boyunca hastaneye götürülmemiş. 1 gün sonra avukatın ısrarlarıyla hastaneye kaldırılmış ve ardından serbest bırakılmış.

Kişi hala İstanbul ilinde, ancak davası devam etmesine rağmen kimliklendirme işlemi yapılmaması sebebiyle temel haklardan yararlanamıyor, her polis çevirmesinde haksız olarak hürriyetinden yoksun bırakılıyor (ve hak ihlaline uğruyor).

B- BASINDA YER ALAN HABERLER:

Havalimanında yaşamak: "Cezaevinde olmak gibi" Tarih: 30.04.2021

Pasaport ya da vizesinde sorun çıkanlar, bazen aylarca havalimanındaki transit bölgede yaşamak zorunda kalabiliyor. Ancak hukukçulara göre bu durum insan haklarına aykırı ve düzenleme şart.

İstanbul Havalimanı'nda transit bölgede tutulanlardan kaldığı yer

Dünyaca ünlü oyuncu Tom Hanks'ın "Terminal" filmi, gerçek hayatta bazıları için hayatın ta kendisi. Yurtdışından gelen yolcuların havalimanında ayak bastığı bölgeye "transit bölge" deniyor. Burası, uluslararası toprak parçası olarak görülen bir alan. Gelen kişiler, pasaport kontrolünden geçtikten sonra ülkeye kabul ediliyor. Ancak pasaport ya da vizesinde sorun çıkanlar transit bölgede günler, haftalar ve hatta bazen aylar geçirebiliyor. Bu kişilerin çoğunu da mülteciler oluşturuyor. Nijeryalı O.B.N., günlerdir havalimanından çıkmayı bekleyen mültecilerden biri.

O.B.N. bir süredir Türkiye'de yaşıyordu. Aile fertleri ve arkadaşları Boko Haram tarafından öldürülen Nijeryalı mülteci, bu nedenle Türkiye'ye sığınmış, ancak annesinin rahatsızlığı nedeniyle kısa süre için ülkesine gitmek zorunda kalmıştı. Dönüşte ise İstanbul Havalimanı'nda "Belgelerin sahte" denilerek durduruldu. Yetkililer, O.B.N.'yi hakkında "kabul edilemez yolcu" kararı vererek ilk uçakla geri göndermek istedi. Fakat avukatların araya girmesi ve olayın TBMM'ye yansımalarının ardından uluslararası koruma başvurusu yapıldı.

"Işıklar hep açık burada, psikolojik olarak çok zordayım"

Fakat başvurusu reddedildi, şimdiyse avukatları dava açmaya hazırlanıyor. Nijeryalı mülteci, transit bölgede 22 gündür florasan ışıkların her daim açık olduğu odada tutuluyor. Temiz havaya çıkma imkanı yok. Davanın sonucu gelene kadar burada kalmak zorunda. DW Türkçe'ye gönderdiği video kaydı ile açıklama yapan O.B.N., "Işıklar hep açık burada. Gözlerim çok yoruldu. Gönderilirim Boko Haram tarafından öldürülmekten korkuyorum. Lütfen, lütfen buradan çıkmak istiyorum. Özgür olmak istiyorum. Psikolojik olarak çok zordayım. Ailemi görmek, işime dönmek istiyorum" diyor.

İstanbul Havalimanı'nda transit bölge

Yasalar uyarınca transit bölgede tutulan mültecilerin uluslararası koruma başvuru yapma hakkı var. "Mülteciyim, ülkenize sığınmıyorum" yazılı bir dilekçe ile başvuru yapılabilir. Avukat Duygu İnegöllü, "Ama maalesef bu dilekçeler sistematik olarak reddediliyor, işleme alınmıyor ve kişi transit bölgede çok uzun kalamayacağı için 'kabul edilemeyen yolcu' kapsamında alınıp bir odaya alınıyor" diye anlatıyor.

Kanuna göre sınır kapılarından uluslararası koruma başvuru yapılabilse de uygulamanın farklı olduğuna işaret eden Avukat İnegöllü, "Havalimanına giden avukatlara, 'Vekaletin nerede?' deniliyor. Ben daha kişiyle görüşmemişim, ne vekaleti? Kişinin hürriyetinden yoksun olduğu herhangi bir yerde müvekkil-avukat görüşmesi izne tabi değilken transit bölgede izne tabi" şeklinde sözlerini sürdürüyor.

Tuvalet kağıdı üzerine koruma başvurusu

Öte yandan, başvuru sürecinin ne kadar zaman sonlanacağı da belirsiz bir durum. Uluslararası koruma başvurusunun alındığı durumlarda kişi, ülkeye girişini sağlayacak düzenleme olmadığı için transit bölgede bekletiliyor. Başvuru reddedilirse dava açılıyor ve başvuru sonucuna kadar kişi yine bu bölgede beklemek zorunda. Avukat İnegöllü, şu ana kadar havalimanında başvuru yapmış ve başvurusu kabul edilmiş kişi sayısının çok az olduğunu söylüyor.

Suriyeli Fadi Mashan, transit bölgede tutulma deneyimi yaşamış mültecilerden bir diğeri. Mayıs 2015'te Sabiha Gökçen Havalimanı'nda belgelerinin sahte olduğu söylenerek durdurulan Mashan, hemen eşini arayarak bir avukata ulaşmasını istiyor. Çift Avukat Halim Yılmaz'a ulaşıyor. Mashan, Avukat Yılmaz'ın yönlendirmesiyle uluslararası koruma başvurusunda bulunmak istediğini transit bölgede tutulduğu odada kağıt olmadığı için bir tuvalet kağıdı üzerine yazıyor. Ertesi gün yetkililer, Mashan'a "Başvuruna cevap alana kadar burada kalacaksın" diyor, Mashan da sadece üç ya da beş gün kalacağını düşünüyor.

Mashan sonrasında neler yaşadığını ise "Ancak 20 gün kaldım orada. Odadan çıkmama izin vermediler. Eşim beni ziyaret etmek için havalimanına geldiğinde dahi onu göremedim. O 20 gün içinde 43 kişi gelip gitti o odaya diye hatırlıyorum" diye anlatıyor. Mashan, şimdiyse hayatını Norveç'te sürdürüyor.

"Dışardaydım ama özgür değildim"

Ancak daha uzun süre havalimanındaki transit bölgede kalanlar da var. Ülkesini politik sebeplerle terk etmek zorunda kalan Ruandalı V. gibi. Ruandalı V. 2017 yılında Atatürk Havalimanı'na vardktan sonra yaşadıklarını "Havalimanında zor koşullar altında bir sene kaldım. Bir kez bile dışarı çıkamadım. Havalimanında hayat kolay değildi, tahmin edeceğiniz gibi. Bir odada farklı kültürlerden 20 kişiydik" diye özetliyor.

Havalimanında kaldığı süre boyunca avukatlara ulaşmaya çalışan V., havalimanında geçirdiği bir sene boyunca fiziksel ve psikolojik olarak zarar gördüğünü söylüyor. V., "Bir ay değil, iki ay değil, tam bir sene. Suçum olmamasına rağmen cezaevinde kaldım gibi hissediyorum. Dışardaydım ama özgür değildim" diyor. Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, ancak mahkemenin bu kararı iptal ettiğini söyleyen V. kararın iptal edilmesiyle geri gönderme merkezine gönderildiğini anlatıyor. Bir ay sonra geri gönderme merkezinden çıkabilen V., şu anda uluslararası koruma altında Türkiye'de yaşıyor.

Avukat Duygu İnegöllü

"İnsan haklarına aykırı"

Göç ve mülteci alanında çalışan Avukat Duygu İnegöllü'ye göre, mültecilerin koruma başvurusuna yanıt gelene kadar havalimanında bekletilmesi insan haklarına aykırı. Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Kampanyalar ve İletişim Direktörü Tarık Beyhan da bu duruma dikkat çekiyor. Beyhan, ülkeye giriş yapan kişilerin sadece kimlik tespiti gibi nedenlerle kısa süreli alıkonabileceğini belirterek "Uzun süreli olarak alıkoyma, özellikle çocuklar, hamile kadınlar, yaşlılar, çeşitli hastalıkları bulunanlar gibi daha kırılgan gruplar için kötü muamele anlamına gelebilir. Devletlerin, alıkoymak ve gözaltında tutmaktan başka alternatifleri yasalarda ve uygulamada hiçbir ayrımcılık olmadan sağlaması gerekir" diyor. Beyhan'a göre, oluşturulacak alternatiflerin kişilerin hareket özgürlüğünü kısıtlamıyor olması gerektiğini de belirtiyor. Beyhan, "Her türlü alternatif, yasal, gerekli, orantılı, hukuki denetime tabi ve ayrımcılık içermeyen şekilde tasarlanmış olmalı ve böyle uygulanmalıdır" diye ekliyor.

Burcu Karakaş

© Deutsche Welle Türkçe

Türkiye: İstanbul Havaalanı'nın transit bölgesinde mahsur kalan Filistin asıllı mülteci her an sınır dışı edilebilir (<https://www.amnesty.org.tr/icerik/turkiye-istanbul-havaalaninin-transit-bolgesinde-mahsur-kalan-filistin-asilli-multeci-her-an-sinir-disi-edilebilir>)

09 Temmuz 2019 14:43

Uluslararası Af Örgütü (UAÖ) bugün bir açıklama yayımlayarak, altı haftadan uzun süredir İstanbul Havaalanı'nın transit bölgesinde mahsur kalan Filistin asıllı Suriyeli mültecinin her an sınır dışı edilebileceğini ve Türkiye topraklarına erişimine izin verilmesi gerektiğini söyledi.

Muhammed Ajlani Yunus 26 Mayıs'tan beri yeterli gıdaya, doğal ışığa ve temiz havaya erişimi olmaksızın havaalanında yaşıyor. Yunus'un geri gönderilmemesi için başlattığımız acil eylem'e katılın, imzacı olun! acileylem.org.tr

UAÖ Göç Araştırmacısı Adriana Tidona konuya ilişkin yaptığı açıklamada, “Binlerce yolcu İstanbul'un yeni havaalanının terminalinde oradan oraya giderken Muhammed Ajlani Yunus'un insanları izlemekten ve beklemekten başka çaresi yok. Muhammed her an Lübnan'a sınır dışı edilebilir ve bu durum onu ağır insan hakları ihlallerine maruz kalabileceği Suriye'ye geri gönderilme tehlikesi altına sokabilir” dedi. Tidona, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Muhammed'in uyuyabileceği veya yıkanabileceği bir yer yok. Peynirli sandviçler, su ve meyve suyuyla beslenerek hayatta kalmaya çalışıyor ve bu durum sağlığını çok kötü etkiliyor. Türkiye yetkilileri Muhammed'in Türkiye'ye girmesine acilen izin vermeli ve bir sığınmacı olarak sahip olduğu desteğe erişimini sağlamalıdır.”

Muhammed'in Türkiye'ye sığınma başvurusu henüz sonuçlanmadı ve sınır dışı edilmesi yönünde herhangi resmi bir karar çıkartılmadı. Buna rağmen iki kez Lübnan'a sınır dışı edilmek istendi. Muhammed, Lübnan'dan da Suriye'ye sınır dışı edilebilir.

ARKA PLAN

Muhammed Ajlani Yunus 2012'de Suriye'yi terk etmek zorunda kaldı ve eşi ve iki çocuğuyla birlikte Lübnan'a sığınarak Şatila mülteci kampında yaşamaya başladı. Ailesi halen kampta yaşıyor. Lübnan'dan ayrıldıktan sonra, 26 Mayıs 2019'da sahte pasaportla seyahat ettiği iddiasıyla İstanbul Havaalanı'nda durduruldu ve Türkiye'ye girişi engellendi.

28 Mayıs'ta, Lübnan'a geri gönderilmekten endişe ettiğini ifade ederek Türkiye'ye sığınma başvurusunda bulundu. Geçerli bir nedenle ve herhangi bir gecikme olmadan yetkililere başvuran sığınmacılar, sığınma başvurusu yaptıkları ülkeye yasadışı yollardan girmekle cezalandırılmaz.

UAÖ yakın bir zamanda, Lübnan'daki Suriyeli mültecilerin yaşam koşullarının giderek kötüleştiği ve mültecilere yönelik düşmanlığın giderek arttığı konusunda bir açıklama yayımlamıştı. UAÖ, Lübnan yetkililerinin yarattığı baskıcı ortam nedeniyle mültecilerin Suriye'ye geri dönmek zorunda kaldığı kanaatinde. Bu durum, kişilerin ağır insan hakları ihlallerine uğrayabilecekleri bir ülkeye gönderilmelerini yasaklayan geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkesi gereğince Lübnan'ın sahip

olduğu yükümlülüklerin ihlalidir.

Suriyeli Mülteci Muhammed İçin Acil Kodlu Kampanya

Filistin asıllı Suriyeli mülteci 26 Mayıs'tan bu yana İstanbul Havalimanı'nda yaşıyor.

İstanbul - BİA Haber Merkezi 10 Temmuz 2019, Çarşamba 13:4

<https://bianet.org/bianet/insan-haklari/210292-suriyeli-multeci-muhammed-icin-acil-kodlu-kampanya>

Uluslararası Af Örgütü (UAÖ), altı haftadan uzun süredir İstanbul Havaalanı'nın transit bölgesinde mahsur kalan Filistin asıllı Suriyeli mültecinin her an sınır dışı edilebileceğini belirtti. Türkiye topraklarına erişimine izin verilmesi gerektiğini söyledi ve Muhammed için bir acil eylem kampanyası başlattı.

"Lübnan'a sınır dışı edilebilir"

UAÖ Göç Araştırmacısı **Adriana Tidona** konuya ilişkin yaptığı açıklamada, şöyle dedi:

"Binlerce yolcu İstanbul'un yeni havaalanının terminalinde oradan oraya giderken Muhammed Ajlani Yunus'un insanları izlemekten ve beklemekten başka çaresi yok. Muhammed her an Lübnan'a sınır dışı edilebilir ve bu durum onu ağır insan hakları ihlallerine maruz kalabileceği Suriye'ye geri gönderilme tehlikesi altına sokabilir."

'Türkiye'ye girişine izin verilmeli'

"Muhammed'in uyuyabileceği veya yıkanabileceği bir yer yok. Peynirli sandviçler, su ve meyve suyuyla beslenerek hayatta kalmaya çalışıyor ve bu durum sağlığını çok kötü etkiliyor. Türkiye yetkilileri Muhammed'in Türkiye'ye girmesine acilen izin vermeli ve bir sığınmacı olarak sahip olduğu desteğe erişimini sağlamalıdır."

Ne olmuştu?

Muhammed Ajlani Yunus 2012'de Suriye'yi terk etmek zorunda kaldı ve eşi ve iki çocuğuyla birlikte Lübnan'a sığınarak Şatila mülteci kampında yaşamaya başladı.

Ailesi halen kampta yaşıyor. Lübnan'dan ayrıldıktan sonra, 26 Mayıs 2019'da sahte pasaportla seyahat ettiği iddiasıyla İstanbul Havaalanı'nda durduruldu ve Türkiye'ye girişi engellendi.

28 Mayıs'ta, Lübnan'a geri gönderilmekten endişe ettiğini ifade ederek Türkiye'ye sığınma başvurusunda bulundu.

Geçerli bir nedenle ve herhangi bir gecikme olmadan yetkililere başvurana sığınmacılar, sığınma başvurusu yaptıkları ülkeye yasadışı yollardan girmekle cezalandırılmaz (Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, Madde 31).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) göre, gerekli belgelerin temin edilemediği durumlarda sığınmacılar sırf bu nedenle alıkonulmamalıdır.

Buna rağmen Muhammed Ajlani Yunus halen İstanbul Havaalanı'nın transit bölgesinde alıkonuyor ve bu bölgeden çıkmasına izin verilmeyen kişilerin sayısı zaman zaman 50'yi buluyor.

Uyuma imkanı, açık hava veya doğal ışığın olmadığı transit bölge 24 saat boyunca yapay ışıkla aydınlatılıyor.

Tıbbi destek imkanı sınırlı ve yetersiz. Muhammed burada kaldığı süre boyunca yalnızca peynirli sandviç, su veya meyve suyuyla beslendiği için mide sorunları yaşamaya başladı.

11 Haziran'da sınır dışı edilmeye karşı çıktığı için yaklaşık dört saat boyunca ellerinde kelepçeyle bekletildiğini söyledi.

Muhammed Ajlani Yunus sığınma başvurusuyla ilgili olarak şimdiye kadar mülakata çağrılmadı ve başvurusu resmen sonuçlanmadı. Şimdiye kadar iki kez sınır dışı edilmek istendi.

Türkiye yetkilileri 21 Haziran'da Muhammed'i ikinci kez sınır dışı etmek istediklerinde başvurusu henüz sonuçlanmamıştı ve sınır dışı edilmesi yönünde resmi bir karar yoktu. Muhammed uçakla Lübnan'a götürüldü, geceyi oradaki havaalanında geçirdi, ancak Lübnan yetkilileri geçerli bir belgesi olmadığı gerekçesiyle ülkeye girmesine izin vermedi.

25 Haziran'da avukatı Muhammed'in bir kez daha sınır dışı edilmekten korunması için Türkiye Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu ve geçici tedbirler alınmasını talep etti. Bu talebe ilişkin henüz bir karar verilmedi.

Muhammed Ajlani Yunus koruma talebi gerektiği gibi değerlendirilmediği için her an Lübnan'a sınır dışı edilebilir, Lübnan'da çok kötü yaşam koşullarıyla karşı karşıya kalabilir ve ağır insan hakları ihlallerine maruz kalabileceği Suriye'ye zincirleme-geri gönderilme (refoulement) tehlikesi altına girebilir.

UAÖ 29 Haziran'da Türkiye'deki Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne yazarak

Muhammed Ajlani Yunus'un durumu hakkında bilgi istedi ve Muhammed'in Lübnan'a geri gönderildiği takdirde tehlike altında olabileceğine ilişkin kaygılarını dile getirdi. Ancak UAÖ şimdiye dek bir yanıt almış değil.

(EMK)

Valilik, Taliban'dan kaçıp İstanbul Havalimanı'nda mahsur kalan Afgan aile için koruma başvurusunu işleme aldı

(<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-57781345>) Burak Abatay BBC Türkçe
9 Temmuz 2021 -Güncelleme 14 Temmuz 2021

Afganistan'da Taliban saldırısı altındaki Herat şehrinde yaşayan 16 kişilik bir aile, Taliban güçleri tarafından ölümlü tehdit edilmelerinin ardından Rusya'ya gitmek üzere ülkelerini terk etti.

İstanbul aktarmalı uçuşlarında Rusya vizelerinin bulunmaması sebebiyle aile, 22 Haziran'da İstanbul Havalimanı'nda mahsur kaldı. Geri gönderilmeleri için 21 gün havalimanında bekletilen aile, dün kentteki bir geri gönderme merkezine sevk edildi.

İstanbul Valiliği tarafından Çarşamba günü yapılan açıklamada ise ailenin uluslararası koruma talebinin işleme alındığı bildirildi.

BBC Türkçe Salı günü itibarıyla aileyle irtibat kuramadı. Bunun ardından BBC Türkçe'ye ulaşan ailenin ABD'de yaşayan bir akrabası, tüm aile bireylerinin İstanbul'da bir geri gönderme merkezine transfer edildiğini ve tüm eşyalarına el konulduğunu söyledi.

Konuya ilişkin görüştüğümüz ancak ismini vermeyen bir hukukçu, "ailenin teknik olarak Türkiye'ye girdiğinin ve bunun uluslararası koruma başvurusu için havalimanı transit bölgede beklemeye göre daha iyi bir şey olduğunu" söyledi.

Taliban kontrolündeki bölgelerde yaşayan Afganlar anlatıyor: 'Ne derlerse onu yapmak zorundayız'

Ancak tüm aile bireylerinin pasaporta sahip olmaları sebebiyle Afganistan'a geri gönderilmelerinin, kimliksiz diğer Afgan vatandaşlarına göre daha kolay olacağını belirten hukukçu şöyle konuştu:

"Uluslararası korumaya başvurabilmeleri ve ret cevabı almaları durumunda itiraz etme hakları var. İtiraz süreci mahkemede görülüyor ve sonuçlanması bir yıla kadar uzayabiliyor."

Tüm bu süre zarfında mahkeme kararına dek ülkede kalabileceklerini söyleyen hukukçu, "İtiraz süreci devam ederken geri gönderme merkezinden tahliye edilmeleri güçlü bir olasılık" dedi.

Haklarında yayımlanan haber sonrasında aile, Cuma akşamı geç saatlerde havalimanındaki bir misafir odasına taşınmıştı.

'Taliban kaçtığımız biliyor, geri dönersek hepimizi öldürecek'

22 Haziran'dan 13 Temmuz'a kadar havalimanında mahsur kalan aile uluslararası koruma başvurusu yaptıklarını ancak başvurularının dikkate alınmadığını savundu

BBC Türkçe'nin görüştüğü aile bireylerinden biri Afganistan'a geri gönderilmeleri durumunda ölüm riski altında olacaklarını ifade ediyor.

Aile adına BBC Türkçe'ye yaşadıklarını anlatan ve güvenliği nedeniyle ismini Ahmed olarak kullandığımız aile bireyi, ülkeden ayrılmadan önce Afganistan'da ABD merkezli uluslararası yardım kuruluşu Blumont'ta çalıştığını söylüyor.

Ahmed, ailenin bazı bireylerinin ABD'de yaşadığını ve kendilerinin de Taliban tehdidi altında olduklarını dile getiriyor.

Aileden birinin geçtiğimiz aylarda Taliban güçleri tarafından öldürüldüğünü aktaran Ahmed, bunun üzerine kaçmaya karar verdiklerini anlatıyor.

Kabil'e geçip oradan da havayoluyla 22 Haziran'da İstanbul'a geldiklerini, ancak Türkiye'ye alınmadıklarını ve bu yüzden de havalimanında yaşadıklarını ifade ediyor.

Ahmed, Türk makamlarının kendilerini havalimanında beklettiğini ve geri dönmeye zorladıklarını belirtiyor:

"Taliban, kaçtığımızı biliyor. Geri dönmemiz halinde hepimizi öldürecekler. Hiçbir şekilde ülkemize tekrar dönemeyiz. Bunun hiçbir yolu yok. Ama Türkiye bizi geri göndermeye çalışıyor. Ölmek istemiyoruz."

Ahmed'in iddiaları üzerine temas kurduğumuz Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden ailenin durumuyla ilgili herhangi bir bilgi alamamıştık, İstanbul Havalimanı yönetimi ise açıklama yapmayı reddetmişti.

'Acil tedaviye ihtiyacımız var'

Ahmed'in aktardığına göre, havalimanında kötü şartlar altında yaşayan aile, bir süre sonra havalimanı iç hatlar terminaline alındı. Aile, Cuma akşamı haklarında yayımlanan haberin ardından ise havalimanı içerisinde 11 çekyatın bulunduğu bir misafir odasına aktarıldı.

Aralarında 1,5 yaşında bir bebeğin ve ileri yaşta üç kişinin de olduğunu söyleyen Ahmed, hem bebeğin hem de yetişkinlerin acil sağlık tedavisine ihtiyaç duyduğunu söylüyor.

Fotoğraf altı yazısı,

Aile, haberin yayımlanmasının ardından Cuma akşamı havalimanı içinde 11 çekyatın bulunduğu bir misafir odasına alındı.

'Bebek maması yok, bebeğe şekerli su içiriyoruz'

Türk yetkililerin hiçbir şekilde kendilerini dikkate almadığını savunan Ahmed şöyle devam etmişti:

"Yemeğimiz, suyumuz, battaniyemiz, hiçbir şeyimiz yok. Kimse gelip bize 'Aç mısınız, yemeğiniz, suyunuz var mı, sağlığınız nasıl?' diye sormuyor."

Bebeğin hastalandığını, bunun üzerine bir acil sağlık ekibinin gelip yalnızca ağrı kesici verdiğini anlatan Ahmed, "Aralarında doktor yoktu. Daha sonra bebek iyice hastalanınca hastaneye götürmeyi kabul ettiler. Bu sabah geri getirdiler. Ama diğer hastalarımıza hala ilaç vermediler" diyor ve şöyle devam ediyor:

"Bebeğin maması yok. Bir yerden su ve şeker bulup şekerli su içiriyoruz. Bebeğin annesi de hasta ve yürüyemiyor. İleri yaşta olanlarımızın şiddetli vücut ağrıları var. Tansiyon hastaları ve çok güçlük çekiyorlar."

Avukatlarının da olmadığını dile getiren Ahmed, tüm bu kötü koşulların dahi Afganistan'a dönüp ölmekten daha iyi olduğunu söylüyor.

Uluslararası koruma statüsü nedir, nasıl başvurulur?

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre, geldiği ülkede ırkı, dini veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrama tehlikesi olan kişiler uluslararası koruma statüsüne başvurabiliyor.

Bu koruma statüleri, "mülteci", "şartlı mülteci" ya da "ikincil koruma" olarak adlandırılıyor.

Uluslararası koruma statüsüne sahip kişiler, eğitim, sağlık ve sosyal yardım gibi hizmetlerden faydalanabiliyor.

Bu statüye başvuru ise valiliklere bağlı Göç İdareleri'ne bizzat yapılıyor. Ancak ülke içinde veya sınır kapılarında kolluk birimlerine yapılması halinde de başvurular Göç İdareleri'ne bildiriliyor. Başvuruyla ilgili işlemler de yine bu kurumlar tarafından yürütülüyor.

Ancak vakit alan bu işlemler değerlendirme aşamasında ise kişiler uluslararası toprak parçası olarak görülen transit bölgede tutuluyor.

Konuya ilişkin görüştüğümüz göçmenlerle çalışan ve ismini vermek istemeyen bir hukukçu, Türkiye'nin sistematik bir biçimde uluslararası koruma statüsü başvurularını reddettiğini

söylüyor.

Kişilerin reddedilen başvurularına itiraz etme hakkının olduğunu da belirten hukukçu bu itiraz sürelerinin ise 7-8 ay hatta 1 sene sürebildiğini belirtiyor ve şöyle devam ediyor:

"Bu süre zarfında kişiler havalimanında, transit bölgede yaşıyor. Ama buralar çok uzun süre yaşanacak yerler değil. Güneş ışığı ve temiz hava alma imkanları yok. Kötü gıdalar ve kısıtlı hijyen de söz konusu."

Taliban ilerleyişini sürdürüyor

Afganistan'da ABD ve NATO güçlerinin çekilme tarihi yaklaşırken, Taliban da ülkenin farklı yerlerinde saldırılar düzenlemeyi ve bazı noktaların kontrolünü ele geçirmeyi sürdürüyor.

Son günlerde çatışmaların Afganistan'ın kuzey ve orta bölgelerinde yoğunlaştığı belirtiliyor.

***Görüşüğümüz kişinin ismi güvenlik endişeleri sebebiyle başka bir isimle değiştirildi.**

5- YAŞANAN HAK İHLALLERİ/ SORUNLAR:

Yaşanan olaylarda; "şüpheye dayalı nedenlerle alıkonulma" denilmekte ancak somut gerekçe gösterilmemektedir. Şüphe nedenleri ortaya konulmadığı için "hiçbir şeye dayanmayan/keyfi bir alıkonulma var" denilebilir. Ancak hukuken bunu bir alıkoyma olarak görmeyen idare, sorulan sorulara "İdari gözetim kararı yoktur" diye cevap vermekte, hukuki bir çerçeveden yoksun bırakılan bu tutulma uygulamasına karşı hukuki itiraz prosedürü işlevsiz bırakılmaktadır. Bu hukuki dayanaktan yoksun alıkonulma uygulaması, yukarıda çeşitli anlatımlarla somutlaşan, maruz kalınan koşullar ile birleşerek; özgürlük ve güvenlik hakkı, seyahat ve yerleşme hakkı, beslenme, sağlık ve insanca yaşama hakkının ihlaline neden oluyor ve sınır dışı uygulamaları ile birleşerek mültecilik hakkı, işkence yasağı ve yaşam hakkını tehdit eden uygulamalara zemin hazırlamaktadır.

6- RESMİ MAKAMLARIN SORUNLAR KARŞISINDAKİ TUTUMU:

Transit bölgede tutulma hukuken bir tutulma olarak kabul edilmemekte, çoğunluğu ülkesine geri dönme koşulları bulunmayan ve mültecilik koşullarını haiz bu kişilere, "kendi ülkelerine gitmekte özgür, kendi iradeleri ile burada kalıyor" şeklinde bir tavır takınılmaktadır.

Bekletildikleri uzun süreler içinde, beslenme, sağlık, hijyen, barınma, iletişim ihtiyaçları konusunda doğrudan bir muhatap bulunamamakta, bu temel ihtiyaçların karşılanması konusundaki ciddi yetersizlikler bu nedenle giderilememektedir.

Temel ihtiyaçlara erişim ve tutulma konusunda sorumluluk üstlenmeyen idare, avukata erişimi sistematik olarak engellemekte, kişilerin hukuki yardım almasına ciddi zorluklar yaratmaktadır. Görüşme talep eden avukatın, bir talep dilekçesinin havalimanı dışında bulunan Mülki İdari Amirlik birimine ulaştırması istenmekte, onay gelene kadar 1 haftayı aşan sürelerle görüşme engellenmekte,

avukat bekletilmektedir. Görüşme taleplerine onay 1 haftadan önce gelmemekte, çoğu zaman da sessiz kalınmakta ve cevap dahi verilmemektedir. Bu durumda da başvurulabilecek bir hukuk yolu öngörülmediğinden avukatlar doğrudan Anayasa Mahkemesi'ne başvurup tedbir talep etmek durumunda kalmaktadırlar. Avukata erişim konusunda tedbir kararlarına imza atan Anayasa Mahkemesi, uluslararası koruma başvurusunun alınmaması, zorla uçağa bindirilerek sınır dışı etme ve idari gözetim konularında ise tedbir taleplerini reddetmektedir.

7- YAPILAN HUKUKİ GİRİŞİMLER VE SONUÇLARI

Hukuki girişimler esas olarak kişileri defacto idari gözetim/ alıkonulma durumundan kurtarmaya odaklanmaktadır. Başvurularda idari gözetim kararlarına karşı ilk yargı mercii olarak yetkili ve görevli İstanbul 2. Sulh Ceza tarafından yeterli inceleme dahi yapılmaksızın, gerekçesiz, otomatik ret kararı verilmektedir. Bu uygulama karşısında yetkili ve görevli 2. Sulh Ceza Mahkemesi genel olarak işleyen bir hukuk yolu olmaktan çıkmış durumdadır.

2. Sulh Ceza Mahkemesi, Havalimanı transit bölgede uygulanan “defacto” “idari gözetim” kararlarına karşı yapılan başvurularda İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne yazarak kişinin dosyasını talep etmekte, İl Göç İdaresi tarafından “bu isimde biri hakkında verilmiş bir idari gözetim kararı bulunmuyor” cevabı üzerine “başvuru hakkında karar verilmesine yer olmadığına” “kesin olarak” karar vermektedir.

Bu durum, havalimanı transit bölgede tutulmaya itiraz konusunda, yazılı bir tutulma kararı bulunmaması sebebine dayanan dilekçelerin hiç değerlendirilmediği hatta hiç okunmadığını göstermektedir.

Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvurular ise zaman zaman değişiklik göstermekle birlikte genelde aşağıdaki gibi gerekçelerle reddedilmektedir:

“Anayasa Mahkemesi İç tüzüğünün (İç tüzük) 73. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, tedbir kararına başvurulmaması hâlinde başvurunun yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğunun anlaşılması üzerine, Komisyonlarca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin derhâl yapılarak, tedbir hususunu da karara bağlamak üzere başvurunun ilgili bölüme gönderileceği hükmü yer almaktadır. Başvuru dosyasında mevcut tutma durumunun sonlandırılmasına dair tedbir talebi yönünden yapılan incelemede, iddiaların içeriğinden ve ilgili idari makamdan temin edilen bilgi ve belgelerden başvurunun hava limanında transit bölgede tutulmasının, yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike ortaya çıkardığına dair bilgi veya bulgunun olmadığı anlaşılmıştır.”

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) Türkiye üzerinden yapılmış bir başvuruya ulaşılamadığından raporumuzda AİHM bakımından bir değerlendirme yapılamamıştır.”

8- DAYANAK YASAL MEVZUAT: (Ulusal- Ulusal üstü)

Dayanak mevzuat tespiti aşamasında; kişilerin uluslararası koruma başvurusu yaptıkları zaman hangi statüde oldukları, başvuru yapıp yapamadıkları ve bu aşamada karşılaşılan sorunlar, bekletilme süreçlerinde maruz kalınan koşullar, kabul ve ret durumu, ret durumunda yasal yollara başvurulup başvurulmadığı ve sürecin hangi aşamada bulunduğu hangi yasal dayanakların kullanılmasında belirleyici olmaktadır.

Başvuru sahiplerine tanınan haklar bakımından, kişilerin başvurdukları anda başvuru sahibi oldukları, bu başvuru sonucunda ret kararı verilse bile dava açıldıysa dava sonuna kadar (temyiz edilemeyecek oluşuna kadar) bu statüde kaldıkları bilinmelidir.

Uluslararası mevzuat sözleşmeler, anlaşmalar, protokoller olarak sınıflandırılabilir ve konumuzla alakalı olan mevzuata; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme, 1967 tarihli protokol, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi örnek gösterilebilir.

Ulusal Mevzuat:

1- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) :

Tanımlar MADDE 3: ... d) Başvuru sahibi: Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında **son karar** verilmemiş olan kişiyi,

ö) **Son karar:** Başvuru sahibinin başvurusuyla veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin statüsüyle ilgili kararlardan; idari itirazda bulunulmaması ve yargıya başvurulmaması hâlinde Genel Müdürlük tarafından verilen kararı veya yargıya başvurulması sonucunda **temyiz edilmesi mümkün olmayan kararı**

Başvuru sahiplerinin idari gözetimi MADDE 68 – (1) Başvuru sahipleri, sadece uluslararası koruma başvurusunda bulunmalarından dolayı idari gözetim altına alınmaz. (2) Başvuru sahiplerinin idari gözetim altına alınması istisnai bir işlemdir. Başvuru sahibi sadece aşağıdaki hâllerde idari gözetim altına alınabilir:

a) Kimlik veya vatandaşlık bilgilerinin doğruluğuyla ilgili ciddi şüphe varsa, bu bilgilerinin tespiti amacıyla

b) Sınır kapılarında usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alıkonulması amacıyla

c) İdari gözetim altına alınmaması durumunda başvurusuna temel oluşturan unsurların belirlenemeyecek olması hâlinde

.....

(5) Başvuru sahibinin idari gözetim süresi **otuz günü** geçemez. İdari gözetim altına alınan kişilerin işlemleri en kısa sürede tamamlanır. İdari gözetim, şartları ortadan kalktığı takdirde derhâl sonlandırılır.

Bizim iddiamız kişinin bu maddeler kapsamında olduğu ama karşı taraf da YUKK'un şu maddesine dayanıyor

Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek yabancılar

MADDE 7 – (1) Aşağıdaki yabancılar, kabul edilemeyen yolcu kapsamına alınır ve Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir:

- (1) a) Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi veya ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri veya izinleri hileli yollarla edindiği veya sahte olduğu anlaşılanlar
b) Vize, vize muafiyeti veya ikamet izin süresinin bitiminden itibaren en az altmış gün süreli pasaport veya pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar
c) 15 inci maddenin ikinci fıkrası saklı kalmak kaydıyla, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, 15 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan yabancılar
- (2) Bu maddeyle ilgili olarak yapılan işlemler, geri çevrilen yabancılara tebliğ edilir. Tebligatta, yabancıların karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabilecekleri ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.
- (3) (Ek:6/12/2019-7196/70 md.) Bu madde kapsamındaki yabancılar, işlemleri sonuçlanıncaya kadar sınır kapılarında kendileri için belirlenen alanlarda **bekletilir**.

2-YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK *Resmî Gazete Tarihi: 17.03.2016 Resmî Gazete Sayısı: 29656*

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

(2) Bu Yönetmelik; 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde yabancılarla ilgili iş ve işlemler ile sınırlarda, sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancıların Türkiye'den münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumanın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Geri gönderme yasağı

MADDE 4 – (1) Geri gönderme yasağı, Kanun kapsamına giren yabancıların tamamı için uygulanır.

(2) Türkiye'de kalma hakkı bulunmayan yabancıların, sınır dışı edilmeden veya ülkeden gönderilmeden önce;

a) Sınır dışı edilecekleri yahut gönderilecekleri yerde işkenceye, insanlık dışı veyahut onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulup tutulmayacağı,

b) Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunup bulunmayacağı, hususları valilik tarafından resen araştırılır.

(3) Yabancı, yapılan araştırma sonucunda tehlikelerle karşılaşılacağına anlaşıldığı ülkeye sınır dışı edilemez veya gönderilemez. Bu kişiler hakkında Kanunun uluslararası koruma, ikamet veya sınır dışı etmeye ilişkin diğer hükümlerine göre işlem tesis edilir ve Genel Müdürlüğe derhal bilgi verilir.

(4) Araştırma esnasında, yabancından konuyla ilgili bilgi ve belge istenebileceği gibi menşe ülke bilgilerinden de yararlanır.

Kabul edilemez yolcunun tespiti ve genel hükümler

MADDE 7 – (1) Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek kişilerden olduğu belirlenen yabancılar ile yine aynı kapsamda olup da sınır kapılarında uluslararası koruma başvurusunda bulunan ve haklarında verilen son kararlar başvuru reddedilenler, kabul edilemez yolcu olarak işlem görür ve bu yabancılar hakkında 7/11/2015 tarihli ve 29525 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hava Yolu Taşıyıcılarının Yükümlülüklerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile Kanunun 98 inci maddesi kapsamında çıkarılacak diğer yönetmelikler çerçevesinde işlem yapılır.(...)

(4) Yabancı ve taşıyıcıya tebliğ edilen karar, yabancının haklarını ve itiraz usullerini de kapsar.

Uluslararası Koruma Başvurusu -Genel ilkeler

MADDE 65 – (1) Her yabancı veya vatansız kişi kendi adına uluslararası koruma başvurusu yapabilir. Uluslararası koruma başvuruları, 68 inci madde saklı kalmak kaydıyla şahsın yasal temsilcisi veya avukatı aracılığıyla yapılamaz. (...)

Başvurunun alınması ve mülakatın bildirimine ilişkin ortak hususlar

MADDE 66 – (1) Başvuru sırasında, uluslararası koruma başvurusuna ilişkin bilgiler il müdürlüğü tarafından alınır. (...)

Diğer makamlara yapılan başvurular

MADDE 67 – (1) Uluslararası koruma başvuruları sınır kapısı ya da ülke içinde kolluk birimleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına yapılmak istendiğinde bu birimler konuyu derhal il müdürlüğüne bildirir.

(2) Hürriyeti kısıtlanan kişilerin yapacağı uluslararası koruma başvuruları, derhal il müdürlüğüne bildirilir. Başvuruların alınması ve değerlendirilmesi, diğer adli ve idari işlemlerin ya da tedbir ve yaptırımların uygulanmasını engellemez.

(3) Uluslararası koruma işlemlerinin mahiyeti ve bu tür başvurular karşısında yerine getirilecek görevler hakkında Genel Müdürlük veya il müdürlükleri, başta kolluk birimleri olmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bilgilendirilmesi amaçlı çalışmalar yapar.

3- HAVA YOLU TAŞIYICILARININ YÜKÜMLÜLÜKLERİNE İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK

MADDE 4: c) Kabul edilmeyen yolcu: Ülkeye giriş yapabilmek veya ülkeden transit geçebilmek için sınır kapılarına gelen ancak mevzuatta aranan koşulları taşımadığından ülkeye girişine ya da ülkeden transit geçişine izin verilmeyen kişiyi,

Hava yoluyla getirilen yolcularla ilgili sorumluluklar

MADDE 5 – (1) Taşıyıcılar, uçuştan önce bilet satışı dahil olmak üzere kabul edilmeyen yolcunun taşınmasını engellemek için bilet ve diğer yolcu belgelerini kontrol ederek gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Taşıyıcılar, bu amaçla yurt içi ve yurt dışındaki seyahat acenteleri ve havalimanlarında yer hizmetleri sağlayan kuruluşlarla yapacakları protokollerde elverişli hükümlerin yer almasını sağlarlar. İçişleri Bakanlığı, paylaşılmasında sakınca bulunmayan hallerde ülkeye giriş yasağı kayıtlarını Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 99 uncu maddesi çerçevesinde taşıyıcılara bildirebilir.

(2) Türk havalimanlarını transit olarak kullanmak suretiyle üçüncü ülkelere giden, ancak bu ülkelere kabul edilmeyerek ülkemiz havalimanlarına geri getirilen yolcular ile ülkemiz havalimanlarına kabul edilmeyen yolcuyu doğrudan getiren taşıyıcıların sorumlulukları şunlardır:

a) Yolcuyu getiren taşıyıcı, yolcunun geldiği ülkeye veya yolcunun rızası doğrultusunda kabul edilebileceği üçüncü bir ülkeye gönderilmesiyle ilgili işlemleri derhal başlatır ve en geç üç gün içinde sonuçlandırır.

b) Taşıyıcılar, kabul edilmeyen yolcuların geri götürülmesinden, gönderilene kadar beslenme, konaklama ve sağlık giderlerinin karşılanmasından sorumludur.

c) Taşıyıcı, yolcunun götürüleceği yere kendisinin veya başka bir taşıyıcının seferinin bulunmadığını veya hava muhalefeti, rötar, iptal ya da herhangi bir nedenle o ülkenin hava sahasının uçuşlara kapalı olduğunu belgelemesi halinde, havalimanı mülki idare amiri, yolcunun transferine ilişkin gerekli kolaylığı sağlar.

ç) Türk havalimanlarını transit olarak kullanmak suretiyle üçüncü ülkeye giden, ancak bu ülke tarafından kabul edilmeyerek ülkemiz havalimanlarına geri getirilen ve ilk çıkış noktasına devamı sağlanamayan yolcuların Türkiye tarafından sınır dışı edilmesi durumunda oluşacak giderler taşıyıcıya aittir.

Kabul edilmeyen yolcunun güvenliğinin sağlanması ve barındırılması

MADDE 6 – (1) Kabul edilmeyen yolcunun güvenliğinin sağlanmasından havalimanı mülki idare Amirliği sorumludur.

(2) Kabul edilmeyen yolcuların, havalimanı işletmecisi tarafından uygun şartlarda **barındırılması sağlanır. Barınma yerlerinin uygunluğuna havalimanı mülki idare Amirliği tarafından karar verilir ve bu yerler düzenli olarak denetlenir.**

(3) Barınma yerlerinin, yolcunun insani ve temel ihtiyaçları ile güvenlik gereksinimlerini karşılayabilecek, yeterli donanıma sahip olması gerekir.

(4) Yolcuya ait bagaj, varış noktasına geri gönderilmek üzere taşıyıcı tarafından muhafaza altına alınır ve yolcunun ihtiyaçları gözetilerek eşyalarına erişimi sağlanır.

9- SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: Havalimanı transit bölgede tutulan mültecilerin karşılaştığı uluslar arası koruma ve hukuki haklara erişimdeki engeller ile “hep aynı odada tutuluyorlar ve dışarı çıkartılmıyorlar, ışıklar 24 sat açık tutuluyor, her gün yalnızca soğuk gıda, sandviç vs. veriliyor, ilaçlar alınmıyor, temiz havaya hiç ya da çok kısıtlı çıkartılıyorlar, kısıtlı temizlik ürünü veriliyor, ziyaretçi alınmıyor, valizleri ve özel eşyaları verilmiyor, çarşafklar ve yastıklar hiç değişmiyor, çamaşır yıkanamıyor” biçiminde tanımlanan olumsuz tutulma koşullarından kaynaklı sağlık beslenme barınma dahil temel haklara erişimde yaşanan ve yukarıda ayrıntılarına yer verilen ve sistematik hale gelmiş bulunan sorunlar ve ciddi hak ihlallerinin, ulusal hukukta var olan düzenlemeler ile çözüme kavuşturulmadığı görülmektedir. İdarenin tutumu da bu sorunların çözümüne katkı sunmamaktadır. Devam eden ağır ve acil sorunlara dair bu aşamada çözüm önerilerimizi şöyle sıralamak mümkün görünmektedir:

Öncelikle; havalimanı transit bölgede tutulma uygulamasına son verilmeli, Havalimanında uluslararası koruma başvurusu yapan mülteciler derhal ülke içine alınmalı ve tüm diğer başvuru sahipleri ile aynı haklara sahip olmaları sağlanmalı ve gerekli hukuki düzenlemeler yapılmalıdır.

Havalimanı transit bölgede tutulma uygulaması sonlandırılana kadar ise;

- Mültecilerin havalimanı transit bölgede alıkonulması “idari gözetim” olarak tanımlanmalı ve idari gözetim uygulamasına dair yargı mekanizmasına tabi kılınmalıdır.
- Havalimanında tutulan mültecilerin uluslararası koruma başvurularının düzenli olarak kayıt altına alınması sağlanmalı, sistematik hale gelen başvuruların kayıt altına alınmaması sorununa karşı derhal etkili bir başvuru yolu oluşturulmalıdır.
- Havalimanında tutulan mültecilerin adli ve idari mekanizmalara erişimlerini mümkün kılacak imkanlar sağlanmalı, düzenlemeler yapılmalı, hukuki yardım ihtiyacının karşılanması noktasında barolarla iş birliği yapılmalıdır.
- Avukatların transit bölgedeki kişilerle/müvekkilleri ile görüşmeleri izne tabi olmaktan çıkarılarak, avukat müvekkil görüşmesine uygun bir görüşme alanı sağlanmalı ve günün her saatinde bu görüşme mümkün olmalıdır.
- Hava Yolu Taşıyıcılarının Yükümlülüklerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 5. maddesi gereğince taşıyıcı firmanın sorumlu olduğu, havalimanı transit bölgede tutulan mültecilerin beslenme, barınma ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması sırasında yaşanan sorunların, aynı yönetmeliğin 6. Maddesi kapsamında Mülki İdare Amirliği tarafından etkin denetimi ve temel ihtiyaçların karşılanması konusundaki eksikliklerin giderilmesi sağlanmalıdır.

